

Újpest megyei város szociális intézményei

ELŐADTA POHL SÁNDOR

A több mint 70.000 lakosú Újpest a Székesfőváros után Magyarország egyik legjelentősebb ipari, főleg gyáripari városa, így természetesen szociális intézményeiben sok más várost megelőz.

Szociális intézményeink egyrészt maga a város tartja fenn s vannak intézményeink, melyeket segélyez.

Újpest szociális intézményeit öt főcsoportban fogom ismertetni: I. Anya- és csecsemőgondozás (Terhesvédelem), II. Gyermekgondozás, III. Szegénygondozás, IV. Elaggottak gondozása, V. Munkás jóléti és munkáegészségügyi intézmények, végül a Városi Tisztviselők és Alkalmazottak Segítő Alapja.

1. Anya- és Csecsemővédelem Újpesten. Az egészségügyi és szociális gondozásnak ezt az ágát Újpesten elsősorban az újpesti Stefánia Fiókszövetség (17. és 110. számú) rendelőintézetei, ezenkívül az Újpesti Szülőotthon terhesvédelmi szolgálata végzik.

A Stefánia Fiókszövetségnek a dispansereken kívül egyéb igen hasznos intézményei is vannak: Anya- és csecsemőotthon, itt az év folyamán 48 anya és csecsemője nyer elhelyezést, átlag 40-45 napon keresztül; napközi otthon, ahol 90 gyermeket ápolnak, elhagyatott kisdedeket, akiknek vagy nincsenek hozzátartozói, vagy azok a nap legnagyobb részében dolgoznak; tejkonyha, itt 609 védenc 21.092 adag tejkészítményt és egyéb tápszert kapott az év folyamán, összesen 16.234 liter mennyiségben; quarzfénykezelésben 62 védenc részesült 593 esetben, 184 kezelési óra alatt; a csecsemő és gyermekkórházban az év folyamán ápolott betegek száma 603 volt. A Stefánia napközi otthonába utalt csecsemőket részben a város, részben az állami gyermekmenhely tartja el. Egy gyermek napi ápolásának költsége 56 fillér. A város egyébként a következő címeken és arányokban támogatja a Stefániát: csecsemőkelengyére évi 3.000 P, tejkészítmények és tápszerekre évi 11.000 P, Stefánia-intézményekre (17. sz. rendelőintézettel együtt) évi 10.800 P, 110. sz. védőintézetnek évi 1.800 P, védőnők

mezési költsége évi 30.000 P.

A múlt évben a két védőintézetnél gondozás alatt volt 610 terhes nő, 1.936 gyermekágyas nő, 2.727 csecsemő és 2.175 gyermek. Orvosi tanácsadáson megjelent 194 terhes, 3.993 csecsemő és 1.675 gyermek. A védőnők terheseket, gyermekágyasokat, csecsemőket és gyermekeket összesen 21.340 esetben látogattak meg.

A védőintézetek részben Újpest város, részben az Országos Stefánia Szövetség útján a következő segélyeket juttatják a védenceknek: y_2 kg cukrot 539 védencnek, napi $\frac{1}{2}$ liter tejet 6 hónapig 800, póttápszert 680, szülészeti vándorládát 14, vándor-

kelengyét 5, ruhasegélyt 7, mosdószappant 640, hintóport 589, ingyen gyógyszert 1.527, szacharinos teát 772 és egy-egy pár cipőt 11 esetben.

A Stefánia intézet úgynevezett jogvédőirodája eljár, illetve közbenjáró védenői érdekében a hatóságoknál: házasságkötési, örökbefogadási, nő- és gyermektartási ügyekben. E működés terén kapcsolatot tart a Stefánia az Országos Szociálpolitikai Intézet ú. n. néphivatalával.

Az Újpesti Szülőotthon a szülészeti és nőgyógyászati orvosi tevékenységén felül a terhességi tanácsadás révén prevencióval is foglalkozik. Az intézet orvosai ugyanis számtalan esetben tapasztalták azt a kimondhatatlan hátrányt, amit az okozott, hogy a szülőnőt nem látták egyizben sem terhessége alatt a szülés megindulása előtt, amikor még bőségesen lett volna idejük a szüléskor jelentkező komplikációk megelőzésére (veleszületett vérbaj, terhességi vesebaj, rángógörcsök, komplikációk szűk medence miatt). Ezért saját elhatározásukból 15 évvel ezelőtt elkezdték azt a tevékenységet, amiből a mai u. n. terhességi tanácsadás kifejlődött. Hetenként kétszer tartanak terhességi tanácsadó rendelőt, amikor is 20-40 asszony jelentkezik és kerül vizsgálatra. Azokat, akik terhességgel kapcsolatos betegségben szenvednek, kellő időben gyógykezelésre küldik. Minden jelentkező terhesnőt átküldenek az Országos Szociálpolitikai Intézet gondozó intézetébe, ahol vérvizsgálatot és röntgenátvilágítást is végeznek rajtuk. Angol mintára bevezették, hogy minden jelentkező terhes egy pohár tejet és kekszet kap a várakozás ideje alatt, ez a juttatás is növeli a jelentkezés vágyát. Örvendetes jelenség, hogy amióta ez a tanácsadás működik, egyre ritkábban kerül megelőzhető betegséggel újpesti szülőnő az intézetbe, inkább a környező falvakból kerülnek be ilyen esetek, ahol ilyen tanácsadás még nincsen, vagy nem működik kellőképpen.

A város 400 csecsemőt és szoptatós anyát részesített a múlt évben napi félliter tej segélyben. Mindazokat a csecsemőket, akiket szoptatni nem tudnak, ha rászorulnak, tápszersegélyben részesíti.

II. Gyermekgondozás, a) Újpest m. város óvodái és napközi otthonai. Gyermekétkeztetési akció. Árvaház. Az Újpest város területén élő mintegy 2.000 óvodás korban lévő (3-6 éves) gyermek közül 1.694 és 1938. évben a város óvodáiba beíratva. Összesen 30 óvodánk van, ebből 24 városi (községi), 2 állami, 1 felekezeti és 3 magánóvoda, 40 óvónő foglalkozik a gyermekekkel, mellettük csaknem ugyanannyi dajka segít a kisgyermek gondozásában.

Amióta a törvényhozás az óvodák felügyeletét a tanfelügyelő hatásköréből a tisztiorvosok hatáskörébe utalta, azóta Újpesten is – a törvény intencióinak megfelelően – lényegesen megváltozott az óvodák szerepe és az óvodai munka. A m. kir. tisztiorvos rövid tanfolyamon átképezte az óvónőket a pedagógiai foglalkozás területéről az egészségügyi gondozás és a kisgyermek higiénikus életre való nevelése és szoktatása irányában. A gyermekeket az óvónők minden reggel gondosan átvizsgálják és a betegeket orvoshoz, illetőleg hazaküldik. Szigorú kötelességük a hiányzó gyermekek sorsa felőli érdeklődés, különösen olyirányban, hogy a netán beteg gyermek orvosi kezelésben részesül-e. A városi orvosok minden két hétben meglátogatják és megvizsgálják a gyermekeket. A m. kir. tisztiorvos pedig hathetenként vizsgálja felül az egészségügyi ellátásnak ezt a módozatát. Minden óvodás gyermeket minden évben az iskola-egészségvizsgáló központ szakorvosai megvizsgálják és megröntgeneznek.

Újpesten az iskolák és óvodák keretein belül ezidő szerint 15 napköziotthon működik, amelyeket mintegy 900 gyermek vesz igénybe. A gyermekek a napköziotthon

honban ebédet és uzsonnát kapnak, ezenkívül ebédsegélyben részesülnek mindazok az iskolás és óvodás gyermekek, akik bár nem járnak a napköziotthonba, de az ingyen étkeztetési akcióra rászorúlnak. Jelenleg mintegy 1.500 gyermek kap naponta ebédet. Az újpesti Stefánia Fiókszövetség nagy főzőkonyhájában készítik el a gyermekek étkeit – orvosi felügyelet alatt – a város központjában, innen a város közelebbi helyekre lovaskocsikon, távolabbi helyekre teherautókon szétviteli hőtartó edényekben az élelmet az egyes napköziotthonokba. A gyermekek ételmezése fejenként és hetenként (nyersélelem 1.20 P, főzési költség 21 fillér, kenyér 9 fillér, tej 25 fillér) 1.75 P. A város a főzési költségeket évi átlagban 9.000 P-ben téríti meg. Az ebéd levesből, főzelékből (hetenként kétszer hússal) és 5 dkg kenyérből áll; az uzsonna 2½ deci tej és 5 dkg kenyér. Ezzel az étkeztetéssel kapcsolatban kerül kiosztásra a zöldkeresztes cukorakció által juttatott cukoradag is. A város az iskolai és óvodai étkeztetési akció költségvetése keretében látja el élelmiszerekkel a gyógyiskolát és az Országos Szociálpolitikai Intézet napköziotthonába járó nem gyárimunkás családtag gyermekeket is. A gyermekek az óvodai napköziotthonokban az elfogyasztott ebéd után hálóteremmé átalakított helyiségben nyugágyakon pihennek az óvodai foglalkoztatás újbóli megkezdéséig (délután 2 óra), majd e foglalkozás végén fogyasztják el az uzsonnát. Az óvodák egy része téli fürdőberendezéssel, másik része pedig nyári lubickoló medencékkel van ellátva.

A felekezeti óvodák csoportjába tartozó Karmelita nővérek óvodája is említést érdemel a legmagasabb igényeket is kielégítő higiénikus és egyéb berendezései és az egészségügyi neveléssel igen jól összeillő magasfokú valláserkölcsi gondozás miatt. A Karmelita nővérek napköziotthont és internátust tartanak fenn. Ők alapították s tartják fenn Újpest egyetlen árvaházát, ahol a legjobb higiénikus és egészségügyi körülmények között mintaszerű nevelésben részesítik a teljes és félárva gyermekeket.

b) Az újpesti iskolaorvosi intézmény. Az újpesti Könyves Kálmán főgimnáziumban és a Kanizsai Dorottya leánygimnáziumban a vallás- és közoktatásügyi miniszter által 1938. évben kinevezett külön iskolaorvos működik.

A város többi iskolái (és esetleg óvodái) részére külön iskolaorvosi intézmény felállítását és megszervezését határozta el a város képviselőtestülete. A tervek szerint tíz városi iskolaorvos működne, akiknek egyrésze az iskolai gondozónővérek közreműködésével és támogatásával elvégezné mindazt a munkát, amely az iskolaépületre, az iskolatermek, berendezések és tárgyak egészségügyére, továbbá a növendékek egészségügyi nyilvántartására vonatkozik; ugyancsak ők végzik majd el az iskolában esetenként szükségessé váló különleges külső munkát. A városi iskolaorvosok egy másik csoportja pedig szakorvosokból áll, ezek a már ismertetett és a gyermektüdőgondozó helyiségeiben működő iskolai egészségvizsgáló központ orvosai lesznek, akik a sorozatos iskolavizsgálatok alkalmával, vagy pedig speciális okból oda előállított növendékeket mindenféle orvosi szakszempontról vizsgálják meg. Belgyógyász-, szívspecialista, tüdőgyógyász-, röntgen-szakorvos, szemész, ortopéd-sebész, esetleg orr-torok-gégész szakorvosok működnek majd itt, akik minden gyermek kartotéklapjára rávezetik a talált kóros vagy rendellenes elváltozásokat.

Az újpesti városi iskolaorvosi intézmény működését, a szervezet teljes kiépítése után is az fogja jellemezni, hogy nem marad meg működésében a kóros elváltozások regisztrálásánál, hanem mindent megtesz és e célból minden szaktényező és minden érdekelt segítségét igénybe veszi azért, hogy a betegnek talált, vagy betegségre hajlamos gyermekek betegségekre megfelelő kezelést is kapjanak. E célból állandó

érintkezésben lesz a szülőkkel, a házi orvosokkal, az iskolaigazgatókkal, osztályfőnökökkel és a testnevelő tanárokkal. Továbbá természetesen szoros kapcsolatot tart fenn a gyógyiskolával, ahová a tüdőbeteg gyermekek egy csoportja kerül.

c) Gyermektüdőgondozó intézet (és iskolai egészségvizsgáló központ). A gyermektüdőgondozó intézetben minden esztendőben megvizsgálják Újpest összes iskolás és óvodás gyermekét, továbbá a tanonciskolába beiratott tanoncokat (évi 12.000 vizsgálat) és minden két évben megvizsgálják az összes leventét. Tüdőgyógyász, belgyógyász (szívspecialista), ortopéd és röntgen-szakorvosok vizsgálják, gondozónővérek gondozzák a gyermekeket. Minden évben minden gyermek röntgengép elé kerül. Minden beteg törzslapot kap, mely végigkíséri életén.

Pl. 1937. évben megvizsgáltak 5.034 iskolás gyermeket, ezek közül veszélyeztetettnek, illetve betegnek találtak 678 gyermeket. A veszélyeztetett és rendszerint gyenge ellenállású, rossz kondícióban lévő, de még nem beteg gyermekek tömege, hogy a tüdővést meg ne kapja egyrészt fokozott gondozásban, másrészt mindazon városi jóléti és segítő akcióban részesül, ami csak rendelkezésre áll, tehát ingyen tej-es cukorakcióban, iskolai étkeztetési akcióban, gyermeknyaralattási akcióban. Az ilyen gyenge tüdejű gyermekek közül százat évente Farkasgyepű nyaralótelepre küld a város. Ezenkívül az intézetben quartzfénykezelésben és gyógyszeres (csukamájolaj, arzén stb.) kezelésben részesülnek. A betegnek talált gyermekek három csoportra oszthatók:

1. Olyan természetű betegségben szenvedők, amelyeknek kezelése rendes nyilvános iskolába járást megenged (rövidlátás, könnyebb és közepesfokú szívbetegségek, ugyanilyen fokú gerincferdülések, lúdtalp stb.). E gyermekek szülei vagy házi orvosai értesítést kapnak a talált kóros elváltozás lényegét és kezelését illetőleg, a tanárok pedig (különösen a testnevelési tanárok) megkülönböztetett bánásmódra kapnak felhívást. Szükség esetén bizonyos megerőltető tantárgyak alól felmentési javaslatot vizsnek a tisztiorvosi hivatal útján.

2. Betegnek talált gyermekek csoportja. Olyan könnyebb megbetegedések hordozói ezek, akik nem igényelnek kórházi, vagy szanatóriumi ápolást (elsősorban kezdődő tüdőfolyamatok). Ezeket a vizsgáló intézet javaslatára a m. kir. tisztiorvos felülvizsgálja (röntgengép előtt) és ha szükségesnek találja, kitéltja őket a rendes nyilvános iskolából és az újpesti Gyógyiskolába utalja. (L. bővebben a Gyógyiskola ismeretetésénél.)

3. Olyan súlyosabb beteg gyermekek csoportja, akik kórházi, szanatóriumi ápolást igényelnek. Ezek hozzátartozói, vagy orvosai felhívást kapnak a gyermekek kórházi elhelyezésére.

A gyermektüdőgondozó a tüdőbetegnek, vagy egyéb fertőző betegnek talált gyermekek hozzátartozóit bekéri és azokat is megvizsgálja. A betegnek talált felnőtteket az Országos Szociálpolitikai Intézet (felnőtt) újpesti tüdőgondozó intézetbe küldi. Igen fontos működése az intézetnek a leventék időnkénti részletes átvizsgálása, mert ebben a korban nagyon sokféle betegség kezdi ki a fejlődő szervezetet (ebben a korban találjuk a legtöbb súlyos formájú tüdőmegbetegedést is), ezeknek korai felismerése nagy jelentőséggel bír. Ilyen alapos leventevizsgálatot tudtommal más városban nem végeznek.

d) Újpesti Gyógyiskola. A sorozatos iskolavizsgálatok alkalmával betegnek talált gyermekek egyrésze aktív gümőkóros beteg, aki azonban kórházi ápolást nem igényel, csupán jó higiénikus környezetet, jó és célszerű táplálkozást, gondozást, orvosi

felügyeletet, kezelést és megkülönböztetett bánásmódot. Ilyen körülmények között – jól adaptált tanrend mellett elbírja az iskolábajárás ily módon enyhített fáradalmait is. Ilyen gyermekek számára létesült az Újpesti Gyógyiskola, speciális munkatherápiás intézmény, ahová a gyermekek tisztiorvosi beutalás révén jutnak.

A Gyógyiskolának egyelőre hat elemi osztálynak megfelelő elemi iskolai és óvodai része van. Az ott ápolt gyermekek nagyjából bejáró (65), ezek számára az intézet napközitthonként fogható fel, ahol tanulnak, gyakran pihennek és – naponta négyszer – étkeznek. Ezek állapota az iskolábajárás fáradalmait megengedi és otthoni szociális helyzetük egészségüket károsan nem befolyásolja. A messze lakó gyermekeket az Újpesti Önkéntes Mentő Egyesület e célra átalakított gépkocsijával szállítják reggel az intézetbe és este vissza. Az üzemköltséget a város fedezi. Kisebbségi részük bennlakó (25), ezek számára az intézet az internátussal egyenlő. Állapotuk a bejárás fáradalmait nem engedi meg, vagy otthon tartózkodásuk súlyos fertőződéssel veszélyével jár, vagy ők veszélyeztetik egészséges testvéreiket. E bennlakók teljes ellátást kapnak, napi ötszöri étkezéssel. A Gyógyiskola tanulói a gyógyítás és tanítás mellett egyszerű, de kalóriadús ételmezést kapnak. A tanítómunka inkább az egészségügyi nevelés irányába tolódik el és első szempont a beteg gyermek gyógyulása. A tananyag összeállítása lehetővé teszi a napi háromórás tanítási időt, egyébként a gyermekek kúrának, játszanak, vagy legkönnyebb munkával foglalkoznak (pl. nyáron mindegyiknek van apró kis kertje, amelyet maga művel).

Egy évben átlag 180-200 tanulót szoktak felvenni, az átlagos létszám egyidőben 78-85. Egy bejáró gyermek nyersanyag-költsége és az intézet összfenntartási költségéből reáeső rész együttvéve napi négyszeri étkeztetés mellett naponta 82 fillér. Egy bennlakó gyermek ugyanezen költsége, napi ötszöri étkeztetés mellett naponta 1.23 P.

Az intézetet az Országos Tüdőbetegszanatórium Egyesület és Újpest városa munkaközösségben együtt tartják fenn. Az ingatlan Újpest városáé. A gyermektüdőgondozóval együtt kb. évi 15.000 P támogatást kap Újpest városától. A belügyminisztérium évi 3.000 P, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium évi 2.800 P támogatást nyújt és utóbbi minisztérium az oktatószemélyzet fizetését vállalja. Az iskolai rész ugyanis állami elemi iskolának számít, mint a közeli Megyeri-úti állami elemi iskola kihelyezett speciális része. Az intézet több ízben részesült jelentős anyagi támogatásban az OTI részéről is, – 1938. évben pl. 10.000 P-t kapott ingatlanvásárlás céljára – egyébként most folynak a tárgyalások szerződés megkötésére, amely OTI tagok tüdőbeteg gyermekeinek a gyógyiskolába való felvételét és ápolását teszi majd lehetővé. Egyéb testületek és magánosok is hozzájárulnak kisebb-nagyobb adományaikkal a gyógyiskola fenntartásához. Egy angol úr újságban olvasott az újpesti gyógyiskoláról és annyira megtetszett neki az intézet jellege és működése, hogy azonnal postára tett 10 angol fontot.

A Gyógyiskolában a beutalt gyermek addig marad, míg meggyógyul. Kétévi működése alatt 71 gyermek hagyta el gyógyultán az intézetet.

Szociális intézményeink közül egyik legnagyobb értékűnek a gyógyiskolát tartom, mert nem elégszik meg a gyermekek vizsgálatával, hanem minden iskolát megment attól, hogy az egészséges gyermekek közé beteg gyermek járhasson, megvédi őket a fertőzés lehetőségétől s így az ideális egészségvédelem legszebb példája. A város képviselőtestülete az intézet jelenleg 25 fő állandó bentlakó befogadási képességét ötvenre kívánja emelni és ezért 7.800 pengőt szavazott meg épületkibővítésre.

e) Ingyenes gyermekfüröszttési akció. 1927 óta folyik Újpest városa és az OTI közös rendezésében az iskolás gyermekek ingyen füröszttési akciója az újpesti Erzsébet-fürdőben. Az akcióban nemcsak OTI tagok gyermekei, hanem minden önként jelentkező 6-16 éves gyermek részt vehet (természetesen a jómódúak kivételével). Egy felügyelő orvos, három fürdős, illetve fürdösnő foglalkozik a gyermekekkel. A nyári hónapokban átlag 700, a téli hónapokban 600, a tavaszi hónapokban átlag 1.200 gyermek fürdik havonta. Egy évben elhasználnak mintegy 400 drb szappant és mintegy 8.200 lepedőt. A város 2.500 P-t fordít évenként a gyermekek füröszttésére.

f) Gyermeknyaraltatási akció. Újpest városa igen nagy gondot fordít az inséges és nélkülöző néprétegek satnya, sovány és vérszegény, betegségekre hajlamos gyermekeinek gondozására. E gondozás egyik integráns, nélkülözhetetlen és közkedvelt része a gyermeknyara Itatás. Ez az akció hosszú évek óta folyik és állandóan fejlődik. Van helyi és vidéki (üdülöhelyi, gyógyhelyi) nyaraltatás. 1938. évben 580 újpesti gyermek garait vidéken. Balatonbogláron 50, Farkasgyepün 100, Balatonszabadin 430 gyermek. A költségek 26.640 pengőt tettek ki. A gyermeknyaraltatási akcióba kétféleképpen juthat be a gyermek: vagy önkéntes jelentkezés útján, iskolája, vagy az iskolaegészségvizsgáló központ ajánlása révén. A jelentkezett és ajánlott gyermekek mindegyike gondos orvosi vizsgálaton esik át, amely vizsgálat nemcsak a gyermek szervezetének és erőállapotának vizsgálatára és a nyaralási szükségesség megállapítására terjed ki, hanem diftéria, vörheny és tifusz bacillusgazda-vizsgálatra is, továbbá élödsiekkel (tetü) és gombákkal (fejgomba) stb. való fertözöttiségre is. Azokat a gyermekeket akiket az orvosi vizsgálat nyaralásra szoruló és nyaralásra alkalmas minösítéssel lát el, a népjóléti ügyosztály nyomozói lakásukon is meglátogatják és megállapítják, hogy valóban rászorulnak-e az ingyen nyaralásra.

A város gondoskodik arról is, hogy a gyermekek az elsőrendü élelmezés és elhelyezés mellett megfelelő felügyeletben is részesüljenek. Ezért olyan telepekre, ahol felügyelő nincsen, a város saját tanítónőit, óvónőit küldi ki.

A helyi nyaralás kiegészítöje a vidékinek. Célszerű és olcsó megoldás olyan nagytömegü gyermekek nyaraltatására, akik klimatikus változásra, éjjeli elhelyezésre nem szorulnak, csupán jó élelmezésre, jó bánásmódra, megfelelő nappali elhelyezésre és helyes felügyeletre. 1938-ban 400 újpesti gyermek részesült a helyi nyaraltatási akcióban. A Karmelita nővérek rendházában voltak elhelyezve, ahol napi háromszori étkezésben, szeretetteljes és kellő felügyeletben és bánásmódban részesültek. A rendháztól távol lakó gyermekeket a város villamoson szállítja oda és vissza.

III. Szegénygondozás, a) Városi inségakció segélyek és juttatások, szükségszállók. Egri Norma. A város Inségeseknek tekinti mindazokat a szegénysorsú munkanélkülieket, elaggott vagy munkaképtelen embereket, akik magukat és családjukat el tartani nem tudják. Ezeket az inségeseket segélyezi a város. A segélyezésnek számos módja van, általában két föcsoportra oszlik: munkanélküli és munkaképtelen egyének segélyezésére. Az első csoportról az inségköltségvetés, a másodikról pedig a szegénygondozóalap és a háztartási alap keretén belül történik a gondoskodás.

A város a következő segélyeket nyújtja:

1. Fizetéses inségmunka. A fizikai munkára alkalmas emberek, és pedig a család fő 8.-, a feleség 5.- és minden családtag 3.- P havi segélyben részesülnék, amelynek ellenében dolgozniuk napi 2.- P értékben kell; 561 fő 74.400 P segélyben részesült az elmúlt évben.

2. Élelmszersegély. Mindazok, akik fizikai munkára képtelenek, élelmszersegélyben részesülnek (hetenként 1.40 kg liszt, 1 kg burgonya, 15 kg lókolbász és 7 dkg zsir, néha 0.5 kg kenyér); a betegek, ha ezt orvosi bizonyítvánnyal igazolják, betegségük tartamára napi félliter tejszegélyt kapnak. Évenként 5.000 kg kenyér, 84.000 kg liszt, 90.000 kg burgonya, 4.200 kg zsir a szükséglet.

3. Ebédsegély. Munkaképtelen Ínségesek oly csoportja kapja, amely háztartást nem vezető egyénekből áll. Az ebéd: főzelék hetenként kétszer hússal és 16 dkg kenyér. Az évi kiosztott ebédek száma 87.500, költsége 30.920 P volt.

4. Tejszegély. 20 héten át 200 tüdőbeteg, illetőleg 400 csecsemő és szoptatós anya napi félliter tej segélyben részesül. Csecsemők tápszersegélyt is kapnak (lásd csecsemőgondozás), havi 15-20 P-t.

5. Napköziotthonok (1. a II. fejezetben).

6. Tüzelősegély. Mindazok, akik a 2. pontban említett élelmszersegélyt kapják december, január és február hónapokban havi 50 kg szenet és 25 kg fát kapnak. Lázás fekvő betegek hatósági orvosi bizonyítvány felmutatása esetén rendkívüli tüzelősegélyben is részesülnek. 50.000 kg szén, 25.000 kg tűzifa (5.392 P) az évi szükséglet e címen.

7. Ruha és cipősegély. A város évenként 60 pár bakancsot, 40 pár férfi és 40 pár női cipőt, 500 pár gyermekcipőt, 80 gyermeköltönyt, 40 gyermekkabátot, 100 csecsemőkelenyét és 50 kg talpbőrt oszt ki az igazolt rászorultak között, kb. 13.800 P értékben.

8. Szellemi szükségmunka. A város 50 szellemi szükségmunkást alkalmaz, akiknek havi 60-85 P segélyt ad. A családosok ezenkívül a házastárs után havi 4, a gyermekek után pedig 3 pengő segélyben részesülnek. Az ötven főn kívül kb. 30 egyént alkalmaz a város heti munkalappal szellemi szükségmunkára, napi 2.50 P díjazással. Az évi kiadás szellemi szükségmunka címen 48.800 P.

9. Fürdőjegy. Évenként átlag 1.000 fürdőjegyet oszt ki a város a m. kir. tisztiorvos véleménye alapján a rászoruló, Ínséges betegek között. Kád-, gőz- és iszapfürdő, iszapakkolás, fangó-kezelés stb. szerepelnek a fürdő jegy ekén, amelyeknek legnagyobb része az újpesti Erzsébet-fürdő használatára jogosít.

10. Rendkívüli segélyek. Születés, halálozás, betegség és egyéb rendkívüli alkalmak esetén a kellőképen igazolt rászorulóknak 3-20 P-ig terjedő rendkívüli segélyben részesülnek.

11. Kilakoltatási segély. Oly magánházból kilakoltatott egyéneket (családokat), akiket a város elhelyezni nem tud, kilakoltatási segélyben részesíti (5-20 P), hogy így lakáshoz jussanak.

12. Szükségzálló. A város a kilakoltatott családokat, akik igen sok esetben a társadalom kitaszított nyomorultjai, hat szükségzállóban helyezze el. Ezekben összesen 3.067 személy lakik. Öt szükségzálló a város tulajdona, egyet pedig évi 4.800 P-ért bérel. A város tulajdonát képező szükségzálló fenntartása évenként kb. 15.000 P-be, az ottlakók segélyezése kb. 80.000 P-be kerül. A szükségzállók közül a legnagyobb, leghirhedtebb, legelhanyagoltabb az u. n. Barak-telep (vonatszálló barak, állami lakótelep), Budapest és Újpest határán elhelyezett 13 faépületből álló nyomortanya, amelyet Újpest városa néhány évvel ezelőtt „ajándékba kapott” az államtól, amely addig fenntartotta és kezelte. A telep lakói állandóan nagy gondot okoznak a hatóságnak úgy rendészeti, mint közegészségügyi és szociális szempontból. Ezért a város polgármesterévé választásomkor kijelentettem, hogy legfontosabb programpontnak tekintem e barakok mielőbbi lebontását és lakóinak más módon való elhelyezését. E célból a város képviselőtestülete

egy új 3 többemeletes, modern higiénikus nagy szükségszálló építését határozta el a megyeri városrészen és e célra 300.000 pengőt szavazott meg. A tervek készen vannak, az épület idén állni fog. A szükségszálló épületében orvosi rendelő, fürdő, esetleg Stefánia-védőintézet is lesz, közelében pedig külön óvoda és napközi-otthon felállítását vette tervbe a város.

13. Az Egri Norma (magyar norma) elvei alapján gondoztatja a város azokat a szegénysorsú, magukkal tehetetlen öregeket és munkaképteleneket, akiket helyhiány miatt a városi Szeretetházban elhelyezni nem lehet. (22-25-32 P havi díj.) Gondozásukat hat ferences nővér, egy református és egy evangélikus diakonissza és egy zsidó gondozónő látja el, akik havi 70 pengőt kapnak a várostól tiszteletdíjként. Végzik a gondozottak mindenféle ügyes-bajos dolgát, takarítják az egészen tehetetlenek lakását, mosás ruhájukat, jótékony célú előadások és karácsonyi adományok révén pótolják ruháikat.

A város legközelebbi terve, hogy az ezidőszerint sokfelé szétszórta lakó Egri Norma-gondozottakat, valamennyit egy lakótelepre helyezi el, ellátásukat ily módon könnyebbé, tehát jobbá és teljesebbé véli tenni. Az összes segélyezettek száma ezidőszerint 548. Az egyes juttatások a következőkből állanak: természetbeni lakás, vagy lakbérsegély (4-16 P), heti pénz (50 fillér), kenyér havi 7 kg, élelmiszer burgonya, liszt, bab, rizs, dara, $\frac{3}{4}$ kg cukor, $\frac{1}{2}$ kg só, $\frac{1}{2}$ kg szalonna, $\frac{3}{4}$ kg zsír, $\frac{1}{2}$ kg szappan. A tüzelő egész évben havi 50 kg fa és decembertől áprilisig havi 50 kg szén. Ezek a juttatások a múlt évben 75.136 P-t tettek ki.

b) Az Országos Szociálpolitikai Intézet újpesti telepéről az egészségügyi szociális és kulturális szegénygondozás mintaszerű fellegváráról külön előadás van beiktatva, így ezen nagymúltú s nagyjövőjű intézmény ismertetését mellőzöm.

c) Kórházak és gyógyintézetek. Csak röviden teszek említést a város kórházáról, mert elsősorban közegészségügyi s nem kifejezetten szociális intézmény, bár szociális vonatkozásai kétségtelenek.

A városi kórházat 1930-1931. években létesítette a város a népjóléti és munkügyi minisztérium támogatásával 1,815.000 aranypengő költséggel. Eredeti elgondolás szerint e kórház volt hivatva pótolni azt a 70 ágyas barak-kórházat, amelyet a város az 1911. évi kolerajárvány idején létesített teljesen ideiglenes jelleggel, de amelyet – egyéb alkalmas intézmény hiányában – húsz éven keresztül fenntartani kényszerült. A tárgyalások során folyton bővült az eredeti terv s végeredményben a járványkórházból a legmodernebbül felszerelt 190 ágyas fertőző- és tüdőbetegkórház lett. A kórház évi költségvetése kerekén 300.000 P s a két osztálya mellett sebészeti és belgyógyászati osztálya is van, hogy a fertőzőbetegséggel kapcsolatos egyéb betegségek is gyógykezelhetők legyenek. A város háztartási alapjának a kórház fenntartása évente kb. 80-90.000 P-jébe kerül, a többi bevétel az OTI és MABI-val kötött szerződés alapján befolyó ápolási díjakból, valamint a belügyminisztérium által 30 szegénybeteg után fizetett térítési díjakból adódik. Az OTI-val és a MABI-val kötött szerződések végeredményben évente 15-25.000 P ráfizetést jelentenek a városnak, mert mindkét intézmény csak 28 napig viseli az ápolási költségeket s azon túl csak táppénzt fizet, márpedig – különösen tüdőbetegeknél – igen kevés a 28 nap a gyógyulási folyamat befejezésére. A városi kórház alapításakor pavillonrendszerének méretezésekor az az elgondolás vezette a város vezetését, hogy tisztán fertőzőbetegek elhelyezésére fog szolgálni, mégpedig nemcsak Újpest, hanem Rákospalota, Pestújhely és a váci járás néhány közelben fekvő községe fertőzőbeteg kórházi forgalmának lebonyolítására is. Ez a közegészségügy szempont-

jaból helyes és szép elgondolás azonban hajótörést szenvedett a 6.000/1931. M. E. sz. rendelet megjelenésével, mert csakhamar kiderült, hogy a községek és városok nem hajlandók megfizetni az őket terhelő fertőzőbeteg-ápolási költségeket. Így azután az eredeti tervezet – hosszabb-rövidebb időre – megváltozott és a kórház tüdőbetegeket, bel- és sebészeti betegeket is felvesz ápolójai közé.

Újpestnek még négy kórháza van és e kórházak megoszlását az jellemzi, hogy mindegyik a betegek egyes csoportjainak, illetve azok válfajainak speciális ellátására alakult, úgy amint a városi kórház tüdő- és fertőzőbetegek, a gróf Károlyi kórház leginkább sebészeti és belbetegek, az Árpád kórház leginkább beteg gyermekek, az Újpesti Szülőotthon szülészeti és nőgyógyászati betegek, a Stefánia Szövetség kis kórháza pedig beteg csecsemők ápolására szolgál. Ezen intézmények támogatására a város évenként 94.000 P-t áldoz. Ez a négy kórház közkórházi jelleggel bír, az államtól meghatározott összegű évi ellátmányt kapnak, amelyek terhére kötelesek bizonyos számú szegénybeteget ápolni. Egyedül a városi kórház nem bír ilyen jelleggel, csupán tüdőosztályán ápol 30 szegény beteg után kap külön szerződés alapján ellátmányt.

A kórházakon kívül számos rendelőintézet működik Újpesten, mindegyik speciális munkakörrel: így az Országos Szociálpolitikai Intézet tüdőbetegegondozó és nemibetegegondozó rendelőintézetet tart fenn; az Országos Tüdőbetegszanatórium Egyesület és a város tartja fenn a Gyermektüdőgondozót; a Teleia Egyesület kisebb nemibetegegondozó rendelőt és profilaktikus éjjeli állomást; a Stefánia Fiókszövetség két védőintézetet; az OTI nagy járóbeteg rendelőintézetet tart fenn minden betegségcsoportra külön-külön szakrendelővel.

IV. Elaggottak gondozása. Újpest m. város szeretetháza egyike az ország legnagyobb hasonló célú és rendeltetésű intézményeinek. Eredetileg szegényházi jellege volt 40 ágygal, de az utóbbi években mindinkább kidomborodik „szeretetházi” jellege, melynek célja nem csupán az elöregedett és vagyoniilag leromlott emberek befogadása, gondozása, hanem szegénysorsú gyógyíthatatlan betegek kórházi gondozása, gyógykezelése is. Az intézetnek ilyenformán kórházi jellege van. Az ápoltak nagyobb része, fekvőbeteg, illetőleg állandó orvosi kezelést igényel. Az orvosi kezelést az intézet vezetőorvosa látja el. Jelenleg 199 férfi- és nőápol van, akiknek teljes ellátásáról, ruházatáról, fehérneműjéről és ágyneműjéről a város gondoskodik. Napi négyszeri étkezés, hetenkint ötször húsétel. A betegek rendelkezésére áll 1.500 kötetes könyvtár, a társalgókban és hálósobákban rádió. Szépen gondozott parkja, sétáló helye van. A vezetőorvoson kívül egy gondnok, három irodai alkalmazott, hat ápolónő, egy ápoló^ egy altiszt, három konyhai alkalmazott, négy takarítónő és egy kapusból áll a személyzet, amely az ápolás nagy és nehéz munkáját végzi. A kórtermek száma 14.

A Szeretetházat a város 1920-ban vette házikezelésbe s 200.000 P költséggel fejlesztette mai befogadó képességüvé. Most tervezzük a közvetlen közelben épült városi kislakások egyik – 16 lakásos – pavillonját megfelelő átalakítással hozzácsatolni a Szeretetházhoz s így az ágylétszámot 80 ágygal fogjuk emelni.

A jelenlegi létszám mellett a Szeretetház fenntartása évi 105.000 P terhet ró a város háztartására, amiből évente alig néhány ezer pengő térül meg egyrészt a lakóhely szerinti illetékes községektől, másrészt a fizetőköteles és fizetőképes hozzátartozóktól.

A Szeretetházban el nem helyezhető elaggottak gondozásáról az Egri Norma elvei alapján történik gondoskodás (L. a III. Fejezetben).

V. *Munkásjóléti, munkaegészségügyi, iparhigiéniai intézmények és berendezések.* Városunkban, ahol több mint száz gyár és nagyobb-kisebb ipari üzem van, igen nagy gondot fordítunk a munkások és munkahelyek egészséges és minden tekintetben megfelelő voltának biztosítására. Vannak munkásjóléti és higiénés követelmények, amelyeket a legkisebb üzemekben is megkövetelünk. Ilyenek: az üzem nagyságához viszonyított berendezésű: 1. Mentőláda és mentésben kiképzett egyének, 2. vízöblítéses W. C-k, 3. csurgórendszerű mosdó, szappan és törülköző, 4. minden munkás részére külön, zárható öltözőszekrény. Nagyobb üzemekben és gyárakban megköveteljük, hogy megfelelő módon berendezett mosdó, öltöző és étkezőhelyiség álljon a munkások rendelkezésére. Olyan nagyobb üzemekben, gyárakban, ahol a munka a munkás nagyobb szennyeződésével jár és ez a szenny nehezen tisztítható, ott meleg fürdőt szolgáltató berendezést is előírunk.

Vannak gyárak, amelyek vagy terjedelmüknel fogva és a foglalkoztatott munkások nagytömegeire való tekintettel, vagy pedig a gyár vezetőségének helyes gondolkodása és áldozatkészsége folytán olyan intézményekkel és alkotásokkal dicsekedhetnek, amelyeket nem a hatóság szigorú előírásai követelnek meg, hanem önálló, nemes elhatározásból születtek. Ilyen pl. az Egyesült Izzólámpa r. t. munkásjóléti berendezéseinek nagyrésze. A több ezer munkást foglalkoztató hatalmas gyár a munkások üdvét szolgáló intézmények olyan sokaságát alkotta meg, hogy ilyen tekintetben minden hazai, sőt általában a legtöbb külföldi hasonló vállalat mintájául szolgálhat. A gyár mosdó, fürdő, öltözőhelyiségei és mellékhelyiségei nagyok, tiszták, világosak, kellőszámúak és minden szükséges felszereléssel el vannak látva. A munkások étkezése a lehető legjobb és legeszállásosabb körülmények között történik. Felemelő látvány, midőn délben 12 órakor megindulnak a munkások csoportjai a gyár ú. n. kultúrháza felé, amelynek legnagyobb termében ragyogóan tiszta kis asztaloknál összeálló csoportokban ülve, ügyes berendezésű éthordószerű edényekből, amelyért a kiosztóhelyiség nagy pultjához mindenki maga megy el, elfogyasztják a kultúrház legmodernebb felszerelésű elektromos konyhájában főzött háromfogásos, változatosan összeállított ebédjüket, amelynek ára 64 fillér.

Több szabadtéri teniszpálya, sportpálya van a gyár körül, sőt a közelben elterülő U. T. E. stadion és a mellette lévő gyakorlópálya fenntartása is jórészt a gyárat terheli, amelynek kapcsolatai az Újpesti Torna Egylethez közismertek.

A gyár a múlt évben hatalmas méretű strandtelepet épített városunk északi határában a Duna mellett, három nagy úszómedencével, amelyek közül az egyik a gyár munkásai részére épült, ahol azok általában minimális áron, hetenkint kétszer pedig a város szegény lakossága teljesen ingyen strandolhat. A második medence gyermekek számára való, a harmadik pedig egyike a legmodernebb versenyúszó medencéinknek, 50 X 25 méteres, alúvilágítással ellátott, kiépített nézőtérrel bíró pálya. A strandtelepe olyan területen épült, amelynek talaja elsőkélyesedett iszapos holt Dunaág volt, ezen az ingoványos területen emelték óriási fáradsággal és nagy költséggel. A strandtelep mellett hatalmas csónakház áll, telve a gyár alkalmazottainak csónakjaival és motorosaival. A Duna másik partján a gyár nagy területet bérel, ahol weekend-telep terül el szintén a gyár munkásai és alkalmazottai számára. A nyári hónapokban négy motorosbárka viszi és hozza a gyár munkásait és alkalmazottait az újpesti partról a Weekend-telepre és vissza ingyenesen.

A Magyar Pamutipar rt. Újpest másik hatalmas gyára, szintén a munkások

ezreit foglalkoztatja, különleges munkásjóléti és egészségügyi intézményeket tart fenn. A vállalatnak külön munkásbiztosító pénztára, ú. n. vállalati pénztára van, amely ugyan az OTI fennhatósága alatt, de mégis külön költségvetéssel, orvosi és egyéb személyzettel s külön adminisztrációval dolgozik. Külön képességvizsgáló intézete van a gyárnak. Kultúrházában rendelő- és kezelőhelyiségek, leventeotthon és munkáskaszinó szolgál a munkások hazafias nevelésére, illetve szórakoztatására, valamint gyógykezelésére. A munkás-öltöző, mosdóhelyiségek és mellékhelyiségek természetesen itt is mintaszerűek. Nagy sporttelepet és pályákat tart fenn a vállalat. A gyár munkásai külön e célra épült gyári munkáslakóházakban laknak, amelyek a gyár közvetlen szomszédságában nagy épülettömbökben vannak elhelyezve.

Említésre méltók még a gyár légoltalmi berendezései, a közelmúltban épült modern légoltalmi pincéi, amelyek egyes üzemi épületek alatt vannak megépítve, mégpedig repesz- és gázmentesen.

A Phöbus Villamossági gyár, Pestkörnyékének és az ország szomszédos részeinek villanyenergiáját előállító nagy vállalat szintén speciális intézményeket tart fenn, mint amilyen a nagy sporttelep (tennisz, footballpályákkal), tornaterem, gyári sportegyesület különböző szakosztályokkal, munkáslakások a telepen a munkások egyrésze számára, vállalati pénztár a MABI kötelékébe nem tartozó alkalmazottak részére, stb.

Némely gyárnak különösen szép és modern munkásöltöző-helyiségei (Wolfner, Angol-Magyar cérnagyár, Chinoin), illetve fürdőhelyiségei (Chinoin, stb.) vannak. A legtöbb helyen pedig most folyik az a munka, amely az említett munkásintézmények nagyobbitására, bővítésére és szépítésére irányul a mai magasfokú követelményeknek megfelelően.

Háztartási osztály a tanonciskolában. (Cselédképző iskola.) Az Eucharisztikus Kongresszus alkalmával a Katolikus Háziasszonyok Országos Szövetsége sokat foglalkozott a cselédkérdés megoldásával. Több tervezet látott ezúttal napvilágot. Részletes tanmenetet is készítettek, amelyet felterjesztettek a vallás- és közoktatásügyi minisztériumba. Kemenes Illés tankerületi kir. főigazgató ismerve Újpest ezirányú érdeklődését, a leánytanonciskolát bizta meg e kérdés gyakorlati kivitelezésével. Az iskola készséggel vállalkozott erre annál is inkább, mert Újpest ezen a téren mindig úttörő volt. Az 1884: XVII. törvénycikk városunkban szervezett iskolát talált, amely már 1880 óta működött. Külön rajzosztálya is volt, 1901-ben felállították a leányiskolát is amely az első volt az országban, amint úgy hisszük, hogy cselédképzőiskolánk is első, úttörő próbálkozás.

A cselédkérdés megoldása úgy családvédelmi, mint kulturális és szociális szempontból időszerű és szükséges, azért a város minden tőle telhető eszközzel sietett az iskola segítségére. Az első tervet, mely szerint a leánytanonciskola keretében fogjuk a kérdést megoldani, az iskola költségvetési kerete nem tette lehetővé. Így az iskolán kívüli népműveléshez fordultam s ennek égisze alatt sikerült a kérdést megvalósítani. Gyakorlatilag bebizonyosodott, hogy a már szolgálatban lévő cselédek helyes irányú képzése teljesen lehetetlen, mert alig akad olyan munkaadó, aki hivatalos kényszer nélkül elküldené alkalmazottját délutánonként az iskolába, a vasárnap délutáni pihenőjüket pedig a cselédek nem igen áldozzák fel érthető okokból. E nehézségek láttára született meg az az ötlet, hogy az ismétlőiskola utolsó évfolyamának növendékei a továbbképző helyett a háztartási tagozatba kerüljenek. Elgondolásunk helyességét bizonyítja, hogy az iskola felhívására 180 tanuló kérte a háztartási iskolába való

áthelyezését. Szigorú rostálás után 40 tanulót vettünk fel két osztályba. Az egyik csoportba a legfeljebb öt elemít, a második csoportba az ennél több osztályt végzettek kerültek. A tanulók nem tanfolyamra járnak, hanem iskolába s így a népoktatási törvény paragrafusai szerint járhatunk el a mulasztókkal szemben.

Az iskolában tanulnak: főzni, sütni, mosni, vasalni, takarítani, kézímunkázni, stoppolni, varrogatni, kevés elmélettel s annál több gyakorlattal. Az elméleti oktatás csupán kiegészítője a gyakorlatnak. Pl. írási órán az aznap főzött ételek receptjeit írják, számolási órán bevásárlási gyakorlatokat és gyakorlati számításokat végeznek. Tanulnak még egészségtant, gyermek- és betegápolást, szobanövények gondozását, szóval mindazt gyakorlatilag oktatjuk, amire egy jó cselédnek szüksége van. Célunk, hogy minél több tudás birtokában a leányok hasznosítani tudják magukat s egyrészt maguk számára több megbecsülést, jobb bért, a családok számára több nyugalmat és békét szerezhessenek. Szociális viszonyaikkal is törődünk. Egy szociális testvér ifjúsági óra keretében iparkodik azt pótolni, amit a család nem volt képes nyújtani. Segítjük, támogatjuk őket. Ingyen uzsonnát és vacsorát kapnak. Gondoskodunk elhelyezésükről. Tervbevevttük, hogy az ideiglenesen hely nélkül levők részére átmeneti otthonról gondoskodunk s így megmentjük őket a hely szerző-hiánaktól.

Az iskola a leánytanonciskola keretében s épületében működik, tanítónői a vármegye legjobb gazdasszonyai közül kerültek ki. A tiszteletdíjukat a népművelési bizottság folyósítja. Felügyelet szempontjából közvetlenül a tankerületi főigazgatóság alá van rendelve az iskola, aki tíz tagból álló hölgybizottságot nevezett ki a helyi irányításra. A hölgyek felváltva minden tanítási napon figyelik és ellenőrzik a leányok tanítását. A konyhát a legmodernebb felszereléssel látta el a város iparos- és kereskedő-társadalma. Van gáz-, villany-, petróleum-, spiritusz-sütő stb. Az iskolai év szeptembertől júniusig tart. Egyelőre a tanítás minden hétfőn délután van 2-7 óráig. A tanulók vizsgálni fognak, bizonyítványt kapnak, amelynek eredményét a cselédkönyvbe is be fogják vezetni.

Örömmel mondhatom, hogy iskolánk máris országos érdeklődés tárgya.

Városi Tisztviselők és Alkalmazottak Segítő Alapja. A magyar törvényhozás 1927-ben rendezte a társadalombiztosítás ügyét. A vármegyei és községi tisztviselők és alkalmazottakon kívül nem történt gondoskodás a városi tisztviselők és alkalmazottak betegsegélyezéséről sem. Az állami tisztviselők az OTBA kebelében részesültek betegsegélyezésben, a székesfővárosi tisztviselők és alkalmazottak részére pedig megalkották a Székesfővárosi Alkalmazottak Segítő Alapját. Ügy az állami tisztviselők, mint a székesfővárosi alkalmazottak csoportjainak önálló intézmény keretében való betegellátása nem volt nehéz feladat, mert a tagok nagy száma miatt az önálló intézmény fenntartása nagyobb anyagi gondokba nem ütközött. Úttörő volt tehát Újpest, amikor mint megyei város elhatározta, hogy tisztviselőinek és alkalmazottainak részére önálló segítőalapot létesít. Ebből a célból 1935-ben szabályrendeletet alkotott a képviselőtestület s egy százalékban állapította meg a tagok járulékát a lakáspénz kivételével élvezett összes járandóságaik után. Tudjuk jól, hogy az OTBA másfélszázalékos, a Székesfővárosi Alkalmazottak Segítő Alapja pedig kétszázalékos járulékot vetett ki tagjaira. Az Újpesti Városi Tisztviselők és Alkalmazottak Segítő Alapjánál tehát figyelmet érdemel az a körülmény, hogy a más hasonló intézmények járulékainál jóval kisebb százalékban kivetett járulékokkal folytatta működését. Az Alap fenntartását a város, mint munkaadó a tagoktól levont járulék összegével egyenlő összegű hozzájárulással támogatta. Az Alap pénzügyi meg-

szilárdításának érdekében a szabályrendelet kikötötte azt is, hogy amíg az Alap tartaléktőkéje a 20.000 pengőt el nem éri, bizonyos szolgáltatásokat korlátozni kell. Ezt a tartaléktőkét az Alap két és félévi működése után össze is gyűjtötte.

Az Alap a polgármester elnöklete alatt áll, további szervei a közgyűlés, a felügyelőbizottság, a választmány, a számvizsgálóbizottság, a pénztáros és az Alap előadója. Az Alap által nyújtandó szolgáltatásokat a tagok közgyűlése autonóm hatáskörben maga állapítja meg, úgyszintén az Alap közgyűlése alkotja meg az Alap működésére vonatkozó ügyrendet, melyet általános szabályzatnak nevezünk. Az Alapnak van két körzeti orvosa és egy fogorvosa, akik évi díjazás mellett látják el a tagok orvosi ellátását. A szakorvosi ellátás teljesen a szabad orvosválasztás alapján történik. Sőt a körzeti orvosok közül is szabadon választhatnak a tagok minden előzetes bejelentés nélkül.

Kórházi ápolást úgy a családfő, mint a családtagok évenként 56 napon át személyenként vehetnek igénybe, utóbb pedig már kimondta a közgyűlés, hogy a családfők számára 12 heti kórházi ápolást biztosít. Tagjaink Magyarország bármely kórházában ápolathatják magukat, azonban az Alap minden taggal vagy hozzátartozójával szemben csak a közös kórtermi ápolási költségek összegét téríti meg. Az Alap vállalta a röntgen és laboratóriumi költségek díjának teljes megtérítését. Fekvőbetegek számára ingyenes betegszállítást nyújtottunk. Szülés esetén fizetjük a szülőotthoni költségeket s ezenfelül a gyermek után megállapítandó családi pótlék nyolcszoros összegét gyermekágyi segélyként nyújtjuk. Temetési segély fejében a családfő által élvezett fizetés és pótlétmény összegének 75%-át fizetjük. Az elhalt feleség és gyermekek után is.

Újabban gyógyfürdőket és fürdőhelyre utalást is nyújtunk tagjainknak és főbb gyógyászati segédeszközöket is adunk olyan mértékben, mint az OTBA. 1939. január 1-től kezdődőleg pedig kisebb kölcsönnyújtás engedélyezését is elhatározta az Alap közgyűlése, összesen évi 5.000 P hitelkeret mellett, kamatmentesen. Az Alapnak az előző év elején összesen 822 tagja volt, s ebből 371 volt a családfő és 451 a családtag.

Annak jellemzésére, hogy az Alap által nyújtott szolgáltatások milyen mértékű segítséget jelentenek tagjainknak, röviden csak a következő adatokat ismertetem: egy év alatt összesen 3.073 esetben vették igénybe házi orvosukat a tagok s ebből 2.129 esetben az orvos rendelőjében, 944 esetben pedig a beteg lakásán történt a vizsgálat, illetve a kezelés. Általában egy családra évi 8.3 házi orvosi kezelés esett. A fogorvosi kezelések száma egy év alatt összesen 736, a szakorvosi és laboratóriumi vizsgálatok száma 406, a tagok által igénybevett kórházi ápolási napok száma 794 volt egy év alatt. Egy családra átlagban tehát évi 2.1 napi kórházi ápolási idő esett. Ebből a pár adatból is látható, hogy milyen jelentősége van Segítő Alapunknak a városi alkalmazottak és tisztviselők beteg-ellátása terén.

Mint ismeretes, az 1938: XXXIX. törvénycikk a Székesfővárosi Alkalmazottak Segítő Alapja kivételével a többi városok tisztviselőit és alkalmazottait az OTBA kebelébe vonja, illetőleg erre felhatalmazást adott a minisztériumnak. E törvény végrehajtási utasítása szerint a városi tisztviselők és alkalmazottak 1939. április 1-től tehát az OTBA-ba fognak tartozni. Újpest tisztviselői és alkalmazottai kérték ugyan a pénzügyminisztert, hogy biztosítsa a kormány a segítő alapjuk további fennmaradását olyképen, hogy beteg-ellátásukról ezen Alap keretében gondoskodhassanak. Mindezideig azonban ebben az irányban semmiféle kormányintézkedés nem történt. Ezidőszert az a megoldás áll előtérben, hogy a Segítő Alap további fennmaradása esetén jelentékenyen leszállított járulékok mellett esetleg üdülési és az OTBA által nem nyújtott más egészségvédelmi,

vagy sportintézményeket létesítünk az Alap vagyonából tisztviselőink és alkalmazottaink számára.

Pénzügyi megoldás. Jelentős összegeket áldoz a város – a már említetteken kívül – még az ingyen betegek gyógyszerellátására, a kötelező védőoltásokra. E címen évente 36.000 P kiadás merül fel, amelyből az Országos Betegápolási Alapból ezidőszert 9.000 P térül meg.

Szegényügyi kiadások 75.000 P-t emésztenek fel. Gyűjtésből, illetve rendszeres adakozásból befolyik évente 29.000 P. A különbözetet, 46.000 pengőt a város háztartási alapja fedezi. A napközi otthonok fenntartására évente 3.200 P-t fordít, az ott gondozott gyermekek ellátására 125.068 P-t a város. Évente 2.160 P segéllyel támogatja a Viola-utcai iskolában rendszeresített foglalkoztatót, ahol a már nem iskolaköteles leányok a kézimunka és ruhavarrásban nyernek kiképzést szakszerű vezetés mellett. További 33.000 P az a népjóléti célokat szolgáló kiadás, amellyel különböző intézményeket részesít a város rendszeres támogatásban. Ide tartoznak a Karmelita-nővérek rendháza, ahol árva gyermekeket tartanak és nevelnek, a Vakok Újpesti Menháza, az Elaggott Iparosok Otthona, a Szalézi Rend Fiúotthona, a hadirokkantak újpesti csoportja stb. Az inségnyhitő akció költségvetése a most folyó inségnyre 385.000 P. Államsegélyt e célra a város 1932. évtől kezdődőleg egyáltalán nem kap. A különböző címeken felsoroltakhoz hozzáveszem a néhány intézmény részére legutóbb megszavazott 12.600 pengőt, akkor az összes szociális kiadások 1,127.000 pengőt tesznek ki. A város háztartási alapjának, kórházának, az Egri Normának és az inségnyhitő akciónak együttes költségvetési előirányzata 4,323.000 P. Tehát helytálló, amit előadásom bevezetéseként mondtam.

Buffalóban járva, végignézttem a huszonötmeletes városházát, hol 3.000 tisztviselő dolgozik. Az egyik emeleten példás tisztaságú orvosi rendelőket találtam, a chest-(mell-) klinikát. Itt történik az élettörténet felvétele, tüdő-, vérvizsgálat. A vizsgálatra szolgáló termekben állandóan három orvos vizsgál, röntgenátvilágítások folynak szakadatlanul, rögtön elkészítik a röntgenképeket is, ezeket is láthatjuk átvilágítva. Mindez persze ingyenes. Azt mondják erre, hogy a gazdag Amerika megteheti.

Ha bemegyek az újpesti tüdőbeteggondozóba, jobban örülök, mint Buffalóban a chest-klinikának. Nincsenek oly ragyogó termeink, nincsenek oly jól fizetett orvosaink, de vannak – a mi viszonyainknak megfelelő – elsőrendű felszereléseink, vannak ember-szeretetből áldozatos munkára kész orvosaink s gondolják el kedves hallgatóim, milyen öröm látni olyan ifjú nemzedéket, melyet mi mentünk meg a magyar hazának.

Ha a felsorolt sok intézményből hazatértük után csak egyet is megvalósítanak, már nem hangzott el hiába ez a hosszúra nyúlt, de elmélet helyett a gyakorlati életet visszaadni kívánó előadás.